

Sygn. akt II CSK 131/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (przewodniczący)

SSN Jan Górowski

SSN Zbigniew Kwaśniewski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa P. J.
przeciwko J. J. i K. J.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 7 grudnia 2017 r.,
skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 6 maja 2016 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyła zaskarżony wyrok w części zmieniającej wyrok Sądu Okręgowego w Z. z dnia 19 maja 2015r. (sygn. akt I C (...)) oraz w części rozstrzygającej o kosztach (pkt 3) i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Powód, były mąż pozwanej J. J. i ojciec pozwanej K. J., wystąpił o zapłatę kwoty 228.541 zł tytułem rozliczeń związanych z funkcjonowaniem rozwiązanej umowy spółki cywilnej, zawartej przez strony sporu 23 marca 2001 r. i aneksowanej 22 kwietnia 2002 r. Powód wypowiedział swój udział w spółce pismem z dnia 4 kwietnia 2012 r.

Sąd I instancji zasądził solidarnie od obu pozwanych kwotę 176.941,66 z ustawowymi odsetkami, oddalając dalej idące powództwo i orzekając o kosztach postępowania.

Apelacje od wyroku Sądu Okręgowego wniosły obie strony.

Powód zaskarżył ten wyrok w części oddalającej powództwo, określając w swej apelacji wartość przedmiotu zaskarżenia kwotą 51.600.

Natomiast pozwane zaskarżyły wyrok w części uwzględniającej powództwo, określając wartość przedmiotu zaskarżenia kwotą 176.941,66 zł.

Sąd odwoławczy, wyrokiem reformatoryjnym, uwzględnił w części apelację pozwanych, obniżając zasądzoną od nich kwotę do 68.541,41 zł, i oddalając apelację pozwanych w pozostałym zakresie, oraz rozstrzygając o kosztach postępowania w każdej instancji.

W sentencji wyroku Sądu Apelacyjnego brak jest orzeczenia w przedmiocie rozstrzygnięcia o apelacji powoda, którą zaskarżono wyrok Sądu I instancji oddalający dalej idące powództwo, tj. o wskazaną w apelacji powoda wartość przedmiotu zaskarżenia w kwocie 51.600 zł.

Natomiast na wstępie uzasadnienia zaskarżonego wyroku rozpoczynającego jego część motywacyjną Sąd Apelacyjny jednoznacznie stwierdził, że apelacja powoda okazała się w całości bezzasadna, natomiast za częściowo uzasadnioną uznał ten Sąd apelację strony pozwanej. Uwzględnił w szczególności podniesiony przez pozwaną K. J. zarzut potrącenia jej wierzytelności w kwocie 160.000 zł z tytułu dokonanej przez powoda sprzedaży w imieniu pozwanej córki jej zabudowanej nieruchomości.

Dokonując odmiennej wykładni oświadczenia woli pozwanej J. J., zawartego w jej liście, Sąd Apelacyjny uznał jako wyłącznie możliwe do przyjęcia, że wpłacona przez powoda kwota 54.500 zł stanowiła rozliczenie byłych małżonków ze wspólnych ruchomości pozostających w posiadaniu powoda.

Odnosząc się do oceny zarzutów apelacji powoda, Sąd odwoławczy podzielił stanowisko Sądu I instancji, że nieważna jest umowa o zwolnienie powoda z długu zawarta pomiędzy nim a pozwaną córką, ponieważ kredyty zaciągnięte zostały z przeznaczeniem na rozwój działalności spółki i zwalnianie powoda z tego długu pozostaje w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego. Sąd odwoławczy uznał, że brak jest podstaw do zwalniania powoda z obowiązku partycypacji w spłacie kredytów dokonanej przez pozwane także po wystąpieniu powoda ze spółki.

W konsekwencji uwzględnienia zasadności zarzutu potrącenia wierzytelności pozwanej K. J. w kwocie 160.000 zł, Sąd Apelacyjny obniżył zasądzoną od pozwanych kwotę w wyroku Sądu I instancji do kwoty 68.541,41 zł. Apelację pozwanych w pozostałym zakresie, podobnie jak i w całości apelację powoda Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu wyroku uznał za podlegające oddaleniu jako bezzasadne.

Powód zaskarżył skargą kasacyjną wyrok Sądu Apelacyjnego w części, tj. w punkcie I lit. a) w części obniżającej zasądzoną na rzecz powoda kwotę do 68.541,41 zł, a więc ponad tę kwotę, oraz w punktach 1 lit. b) i w punkcie 3, rozstrzygających o kosztach postępowania.

Skargę kasacyjną powód oparł na obu podstawach kasacyjnych.

Zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 mającego istotny wpływ na rozstrzygnięcie uzasadniono wewnętrzną sprzecznością uzasadnienia zaskarżonego wyroku oraz sprzecznością uzasadnienia wyroku z jego sentencją uniemożliwiającą kontrolę kasacyjną.

W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej powód zarzucił naruszenie art. 65 § 1 k.c. przez błędną wykładnię oświadczenia woli pozwanej J. J. co do tytułu zapłaty jej przez powoda kwoty 54.500 zł.

Nadto w skardze kasacyjnej zarzucano naruszenie:

- art. 65 § 2 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. i w zw. z art. 734 § 1 i 2 k.c. wskutek przyjęcia, że strony nie zawarły umowy powierniczego nabycia nieruchomości w P.;
- art. 498 § 1 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie i uwzględnienie zarzutu potrącenia podniesionego przez pozwaną K. J.;
- art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 2 k.c. i w zw. z art. 867 § 1 k.c. przez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że umowa o zwolnienie powoda z długu pozostaje w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego.

W odpowiedzi obu pozwanych na skargę kasacyjną powoda pozwane wniosły o oddalenie w całości skargi kasacyjnej i o zasądzenie na ich rzecz od powoda kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zasadnym okazał się zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w stopniu mogącym mieć istotny wpływ na wynik sprawy, ponieważ uzasadnienie zaskarżonego wyroku uniemożliwia dokonanie jego merytorycznej kontroli kasacyjnej.

W judykaturze przyjmuje się już jednoznacznie, że skarga kasacyjna może być oparta na zarzutach naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., jeżeli uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia uniemożliwia dokonanie kontroli kasacyjnej. Sąd Najwyższy nie może samodzielnie rekonstruować powodów, którymi kierował się Sąd drugiej instancji, a w szczególności dociekać dlaczego apelacja powoda w uzasadnieniu wyroku uznana została w całości za bezzasadną, pomimo braku stosownego, adekwatnego rozstrzygnięcia w sentencji zaskarżonego wyroku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., III CSK 293/12, OSNC 2013/12/148 oraz orzeczenia powołane w jego uzasadnieniu).

Tymczasem Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku dwukrotnie stwierdził, że apelacja powoda (w której wartość przedmiotu zaskarżenia określano kwotą 51.600 – k. (...) akt) jest bezzasadna i jako taka podlegała oddaleniu, ale adekwatne do tego stanowiska rozstrzygnięcie nie zostało

zamieszczone w sentencji zaskarżonego wyroku. Brak jest bowiem w sentencji wyroku orzeczenia oddalającego apelację powoda. Zasadnie więc zarzucił skarżący naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. wobec istnienia sprzeczności uzasadnienia wyroku z jego sentencją, bo pozbawioną rozstrzygnięcia, do którego nawiązuje Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu.

Ponadto zasadnie zarzucił skarżący naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez wewnętrzną sprzeczność w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Skoro bowiem Sąd odwoławczy w pkt 1 lit. a) orzekając reformatoryjnie obniżył kwotę zasądzoną w pkt I wyroku Sądu Okręgowego, czyli obniżył kwotę 176.941,56 zł do kwoty 68.541,41 zł, to oznacza, że dokonano obniżenia żadanego przez powoda świadczenia o kwotę 108.400,25 zł, co wynika zarówno z prostej operacji matematycznej, jak też z treści potwierdzającego to wyliczenie uzasadnienia postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 1 września 2016 r. (sygn. akt I ACa (...)), zalegającego w aktach sprawy i uwzględniającego zażalenie powoda na orzeczenie w przedmiocie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

Wobec zatem obniżenia w sentencji zaskarżonego wyroku kwoty zasądzonej wyrokiem Sądu I instancji (tj. 176.941 zł) do kwoty 68.541,41 zł, czyli obniżenia jej o kwotę 108.400,25 zł, niezrozumiałym stało się stanowisko Sądu Apelacyjnego, zawarte na str. 16 *in fine* uzasadnienia jego wyroku, że odzwierciedlone sentencją orzeczenie reformatoryjne polegające na obniżeniu zasądzonej kwoty nastąpiło w konsekwencji uwzględnienia podniesionego przez pozwaną K. J. zarzutu potrącenia jej wierzytelności w kwocie 160.000 zł. Zasadność zarzutu potrącenia we wskazanej wysokości musiałaby bowiem skutkować korektą o taką właśnie wysokość kwoty 176.941,66 zł zasądzonej przez Sąd I instancji, podczas gdy Sąd Apelacyjny dokonał obniżenia jedynie o kwotę 108.400,25 zł, a więc o kwotę niższą aniżeli wartość wierzytelności zgłoszonej przez pozwaną do potrącenia zarzutem uznanym za zasadny przez Sąd Apelacyjny.

Tak więc wytknięte przez skarżącego uchybienia Sądu Apelacyjnego, w postaci wewnętrznej sprzeczności w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku oraz sprzeczności między treścią uzasadnienia wyroku a jego sentencją, trzeba

uznać za mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Ponadto uniemożliwiają one Sądowi Najwyższemu dokonanie merytorycznej kontroli kasacyjnej zaskarżonego wyroku reformatoryjnego.

Brak zatem na obecnym etapie postępowania stabilnych, pozbawionych wewnętrznych sprzeczności ocen i ustaleń faktycznych, pozwalających na merytoryczną kontrolę kasacyjną zaskarżonego wyroku, czyni bezprzedmiotowym, bo przedwczesnym na tym etapie, dokonywanie oceny i kontroli zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego sformułowanych w skardze kasacyjnej.

W tym stanie rzeczy nie można odmówić racji zarzutowi skargi kasacyjnej eksponującemu obrazę art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. W związku z tym orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

aj

r.g.